
Svenska Freds råd inför försvarsbeslutet 2004-02-26

I höst ska riksdagen fatta ett nytt försvarsbeslut som kommer att ligga till grund för Försvarsmaktens utveckling under de kommande fyra åren. Inför detta beslut är det viktigt att regering och riksdag ger klara och tydliga beslut om hur den fortsatta omställningen från invasionsförsvar till insatsförsvar ska genomföras. Lika viktigt är att ge besked om vilka uppgifter det nya insatsförsvaret ska kunna lösa.

Det har nu hunnit gå några år sedan försvaret inledde sin pågående internationalisering. Detta är en utveckling där vi i Svenska Freds i många avseenden stödjer försvarsledningen. Vi kan konstatera att vi genom insatser på Balkan och i andra oroshärdar ser nyttan av Försvarsmaktens ansträngningar.

Samtidigt är både denna nytta och försvarets internationella uppdrag inget helt nytt. Trots den pågående ominriktningen har vi bara knappt 1 000 svenska militärer i internationell tjänst idag. Detta duger självfallet inte. Ambitionsnivån måste öka. I en TT-intervju (DN 14 april 2003) sades f d ÖB Johan Hederstedt räkna med att det om tio år skulle finnas "dubbelt så många svenska militärer utomlands, eller ännu fler". Det är en mycket bra ambitionsnivå. Men ska det verkligen behöva dröja ett helt decennium innan ett sådant kliv tas? Och kommer steget överhuvudtaget att tas? Vi har ännu inte hört vår nya ÖB uttala sådana konkreta mål och visioner.

I Svenska Freds är vi övertygade om att steget kan och måste tas. Vi är också övertygade om att det kan nås snabbare. Försvarsmakten kan rädda människoliv och skapa mer fred i närtid. Det som krävs är att fokus sätts på en ökning av uppdrag av de slag vi genomförde på Balkan under 90-talet. Problemet är att sikten skymms av andra prioriteringar och av stora och svårhanterliga arv från tider som nu har förpassats till historien.

Det är förstås svårt att vända en koloss som Försvarsmakten. JAS-projektet och de många miljarder i illa dolt vapenexportstöd till industrin som det har utgjort är det kanske enklaste exemplet att lyfta fram. Om problemen med beställningen av delserie 3 av JAS 1997 tycks nu råda enighet och

även ÖB vill omförhandla projektet. Vad som inte uppmärksammas är att det så gott som fortlöpande fattas nya beslut som gynnar JAS-projektet på bekostnad av att den framtida försvarsekonomi ytterligare dräneras.

Ett exempel är beslutet om lufttankningskapacitet som egentligen inte behövs för annat än att visa att JAS, precis som sina konkurrenter på exportmarknaden, klarar även detta. Två andra exempel gäller JAS beväpning. I synnerhet gäller detta utvecklingen av roboten IRIS-T och det troliga beslutet om serietillverkning av denna i det kommande försvarsbeslutet samt beslutet om utveckling av Meteorroboten. Dessa robotar kan med JAS som plattform skjuta ner avancerat fientligt stridsflyg, men vilken trolig fiende med stridsflyg är det vi förväntar oss att möta? I varken Gulfkriget, Kosovokrigen eller Irakkriget mötte "väst" stridsflyg. Varför ska vi räkna med att JAS ska möta detta? Och varför räcker det så att säga inte att skjuta ner dessa fiender som inte kommer med JAS automatkanon eller med de Sidewinder och Amraam-robotar som JAS redan är bestyckad med?

Svaret är förstås att vi för potentiella kunder vill visa upp att JAS hänger med i utvecklingen och att det går att välja olika robotar när köpen väl blir av. Vårt eget försvars behov av sådana robotar är av mindre vikt för dessa beslut.

Svenska Freds hoppas därför att beslutsfattarna i årets försvarsbeslut för en gångs skull bör ge ett rakt och okomplicerat uppdrag till försvarsledningen:

- ? Avskriv alla tankar på att skydda det svenska territoriet militärt. Vi är ju alla överens om att ryssen inte längre kommer och osannolika terroristangrepp bör ses som en polisär uppgift, inte en militär.
- ? Fokusera helhjärtat på att göra insatser av det slag vi gjort på Balkan under 90-talet. Internationalisera alltså inte allt det svenska försvaret har gjort på hemmaplan hittills utan välj *ett* internationellt fokus.

- ? Avgränsa dessa insatser till tre geografiska områden; Balkan (vi har ansvar att vara kvar), Kaukasus (alliansfritt land kan behövas om det hettar till) och hela Afrika (glöms allt för ofta bort av andra).

Detta, i kombination med högt ställda och tydligt uttalade mål, skulle kunna ge Sverige en försvarsmakt som räddade människoliv i högre grad än idag och som därmed också vi skattebetalare kunde förstå nyttan av. Målet skulle kunna vara att vi ska ha drygt 2.000 militärer i fält i FN-sanktionerade insatser inom en femårsperiod. På lite längre sikt skulle detta sannolikt kunna utgöra stommen i en försvarsmakt som kostade i runda tal hälften av dagens.

De pengar som här kan sparas borde i vårt tycke inte satsas på det svenska åklagarväsendet och kriminalvården – som statsminister Göran Persson nyligen föreslog i riksdagen (21 januari 2004) utan på säkerhetspolitiska insatser, t ex ökat bistånd till Afrika, som tillsammans med Försvarsmaktens ansträngningar skulle kunna förebygga det våld som annars kommer att utövas.

Det är säkert många som oroas över att en sådan bantad och fokuserad försvarsmakt skulle utgöra ett stort risktagande.

Svenska Freds svar på detta är att dagens försvarsplanering stjälar utrymme från andra säkerhetspolitiska behov. Och vi tror att vår säkerhet skulle vara fortsatt tryggad även med en sådan bantad och fokuserad försvarsmakt. Så här ser vi det:

- ? Med fördubblade svenska FN-insatser och ökade konfliktförebyggande civila insatser ökar vår internationella status. Att angripa ett så FN-vänligt land som Sverige skulle kunna bli kommer att uppfattas av omvärlden som ett angrepp mot världssamfundet som sådant.
- ? Vi glömmar ofta bort att Sverige på sätt och vis redan är medlemmar i en försvarsallians, FN. FN:s medlemmars skyldighet att komma

varandra och FN till stöd är i själva verket starkare formulerad i FN-stadgans kapitel 7 än försvarsgarantierna i Natofördragets artikel 5.

- ? I händelse av överraskningsanfall mot Sverige bör vi därför med FN-stadgan i ryggen påkalla internationellt stöd. Vår möjlighet att samverka med utländsk trupp har i ett sådant skede redan stärkts av våra erfarenheter från de internationella insatserna.

Det enda som egentligen borde bekymra oss är scenarier där en eller flera av de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet lägger in sitt veto mot en insats till stöd för oss. När det gäller vetorätten generellt så är det statistiskt sett sedan kalla krigets slut USA som här utgör det största problemet med sina 24 veton, följt av Storbritannien med sina 4 och först på en delad tredjeplats Frankrike, Ryssland och Kina med 2 veton vardera.

Ett scenario där en insats till Sveriges försvar skulle stoppas av USA, Storbritannien eller Frankrike tycks otänkbart. Ett kinesiskt veto vore sannolikt om Sverige vid något tillfälle erkände Taiwan, vilket inte känns aktuellt. Återstår så ett ryskt veto.

Går det att tänka sig ett scenario med ett Ryssland som åter upprustat? Som dessutom gjort det så snabbt att vi själva inte hunnit med att anpassa vår egen hållning? Som därutöver valt att åter bli utrikespolitiskt aggressivt? Ett Ryssland som riktar denna aggression västerut istället för mot t ex konflikterna i centralasien? Ett Ryssland vars trupper tågar genom Finland och/eller Nato (Baltikum), kanske över Östersjön och in i Sverige?

Även om generaler kan drömma mardrömmar om sådana helt osannolika scenarier så är det självfallet ingenting som beslutsfattarna med gott samvete kan ha som grund för satsningar på nya vapen.

av Frida Blom, 26 februari 2004.

Fotnot: Texten publicerad även i GP samma dag